Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), како и врз основа на член 25 став 2 и став 5 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18) министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по музичко образование за VII (седмо) одделение на деветгодишното основно образование.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

VII (седмо) одделение

деветгодишно основно образование

Скопје, 2019 година

Назив на наставната програма	Музичко образование
Тип на наставна програма	Задолжителна
Година на изучување	VII (седмо одделение)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	1/36
Наставни теми на наставната програма	• **ИЗВЕДБЕНИ АКТИВНОСТИ** (пеење, свирење на детски музички инструменти и музичко изразување и творење) • **СЛУШАЊЕ МУЗИКА** • **МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ** • **НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО - Народни инструменти** НАПОМЕНА: Наставниците секогаш можат да направат свој избор на песни и композиции за пеење и слушање музика користејќи ја предлог - листата дадена во наставната програма.

ВОВЕД

Музиката како интегрален и исклучително важен дел на човековата култура и живот зазема значајно место во воспитанието и образованието. Музичкото образование е задолжителен предмет за учениците од I до IX одделение и застапен е со 2 часа од I до V одделение и 1 час од VI до IX одделение.

Целта на наставата по музичко образование е учениците да развиваат љубов кон музиката, да се запознаат со суштинските карактеристики на музиката преку личното искуство за да можат да ги разберат и доживеат музичките дела и да учествуваат во музичкиот живот во училиштето и надвор од него.

За да се оствари целта на наставата учениците ќе учествуваат во различни активности: пеење, свирење, запознавање со народното творештво, слушање музика од домашни и странски автори, како и музика од сите народи кои живеат во нашата држава. Преку запознавањето на домашната и светската музичка култура, како и народното музичко творештво на својот народ и другите народи кои живеат во нашата држава, и преку практичното музицирање учениците ќе ги збогатат своите искуства и знаења и ќе ги развијат своите музички способности. Поттикнувањето на креативноста на учениците е многу важен сегмент во наставата и затоа треба да им се овозможува да учествуваат во музичките активности во одделението и училиштето, а надарените ученици да учествуваат во училишните музички ансамбли (хор, оркестар и др.).

Наставниот предмет музичко образование има надворешна интеграција со други наставни предмети: ликовно образование, мајчин јазик, математика и др. Значајно место треба да има и примената на ИКТ во наставата по музичко образование која овозможува на интересен и апликативен начин учениците да стекнат нови сознанија и вештини.

Во вториот развоен период музичкото образование продолжува да го остварува своето комплексно делување врз развојот на детската личност, поттикнувајќи ги емоциите и интелектуалната активност, стекнување естетски чувства и позитивни морални особини, креативност и самостојност, самодоверба и свесност за својата вредност, ослободувајќи ги учениците од стрес и напнатост.

ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД VI ДО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да ги развие музичките способности;
- да стекне вештини за пеење, свирење на детски музички инструменти, музичко изразување и творење;
- да се оспособи активно да слуша музика и естетски да ја доживува;
- да стекне сознанија и позитивен став за одредени музички дела од светските и домашните автори;
- да стекне сознанија и позитивен став за народното музичко творештво на македонскиот народ и на народите кои живеат во нашата држава;
- да стекне знаења за основите на музичката писменост;
- да дискутира за музиката и да ги аргументира своите ставови;
- да користи ИКТ за различни музички активности, истражување и презентации.

ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да применува правилна вокална интерпретација;
- да го развива опсегот на гласот а мало – d2;
- да пее песни со разновидна мелодиска линија, различни по карактер и содржина на македонски јазик и јазиците на народите кои живет во нашата држава;
- да одредува темпо и динамика во музичките дела со стручни изрази;
- да воочува мотив, фраза, музичка реченица, период, дводелна и триделна форма во вокални, инструментални и вокално-инструментални музички дела;
- да разликува машки, женски и мешан хор според поделбата на гласовите;
- да ја усвојува молската скала a-moll / хармонски и мелодиски вид (теоретски и по слух);
- да се воведува во препознавање на интервалите: квинта, секста и септима;
- да пее и свири ритмички и мелодиски вежби со четвртина нота со точка во рамноделни и нерамноделен 5/8 такт;
- да го применува нотното писмо во музичко-изведбените активности;
- да ги запознава народните музички инструменти на македонскиот народ и на другите народи кои живеат во нашата држава;
- да се поттикнува на сопствено музичко изразување;
- да користи ИКТ за креативни активности, презентации, запознавање со музичката писменост и др.

	ТЕМА 1. ИЗВЕДБЕНИ АКТИВНОСТИ (10 часа) (пеење, свирење на детски музички инструменти и музичко изразување и творење)			
Ред. број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** -објаснува и дискутира за содржината и карактерот на песната; -пее песни по слух и ноти различни по карактер и содржина; -применува правилна вокална интерпретација.	**Обработка на детски, уметнички, народни песни со опсег а мало - d2 по слух и со примена на нотен запис**	**Активности** **Пеење песни по слух:** -демонстрирање на песната од страна на наставникот; -изговарање на литературниот текст и дискусија за содржината, непознати зборови, карактер и др.; -распејување со неутрален слог; -пеење по фрази, реченици и строфи (наставник-ученици); -пеење цела песна индивидуално, во групи и сл. со уметнички израз. **Пеење со примена на нотен запис:** -читање и дискусија за литературниот текст (содржина, непознати зборови, карактер); -појаснување на нотниот запис; -изведување парлато (ритмичко читање на нотен текст); -пеење на неутрален слог; -пеење со солмизација заедно со наставникот; -пеење со комбинирање на солмизацијата и неутралниот слог; -пеење со текст со уметнички израз.	**Ученикот/ученичката:** **По слух:** 1.1. пее песна на неутрален слог 1.2. пее цела песна во група со литературен текст 1.3. пее цела песна во група, со уметнички израз **По нотен запис:** 1.1.1. објаснува нотен запис (знаци за тактот, траењата на тоновите, имињата на тоновите и др.) 1.1.2. изведува парлато ритмичко читање на нотен текст; 1.1.3. пее по нотен запис со солмизација, неутрален слог и текст во одреден ритам и интонација

			Примери за сите јазици: **-„Во природата“ (варијанта на насловот – „Во пролет“) –** Ј. С. Бах **-„Овчарска песна“** (француска народна песна) – канон **-празникот 11 Октомври (мак. јаз.)** **<u>Македонски песни</u>** - „**Другарство“ –В. Маџарова** (по слух) -**„Прекрасна игра“** В.А.Моцарт (по ноти) **<u>Албански песни</u>** -„**Babagjyshi“/**„Дедо“Адем Имери (по слух) **-„Një lule“/**„Едно цвеќе“ С. Zadeja (по ноти) **<u>Турски песни</u>** - **„Vardar ovası“/**„Вардарско поле“ (по слух) **-„Keklik“/**„Еребица“(по ноти) **<u>Ромски песни</u>** **-,,Borije‘‘/„Невесто‘‘** Imer Traja Brizani (по слух) **-,,Ava Mancar khel čhaje‘‘**/,,Дојди играј со мене девојко‘‘ Imer Traja Brizani (по ноти) **<u>Српски песни</u>** **„Све је пошло наопачке“/**„Се тргна наопаку“ - текст Д. Радовиќ (по слух)	

		Поими: -парлато	**„Пролеќно јутро у шуми“/**„Пролетно утро во шумата“ - М. Соколовиќ Игњачевиќ (по ноти) **Влашки песни** **„Firmanea di - n Pole“ –** „Повик за бој“(по слух) **„Tsāneam ti cumnicare“ –** „Постев за да се причестам“ (по ноти) **Босанска песна** **-„Моја домовина“/**„Моја татковина“ muzika Hana i Dinko Cizmic (по слух) **Напомена:** Пред да се обработува песната (по слух или со примена на нотен запис) учениците треба да се распеат. Во сите етапи на обработката на песната може да се пее колективно, индивидуално, во групи, со и без инструментална придружба. За изведбените активности ученикот/ученичката се оценува според покажаната активност, а не според нивото на развиеноста на слухот, пејачкиот глас и моторичките способности.	
2.	**Ученикот/ученичката:** -свири/пее вежби со различни музички целини;	**Изведба на вежби со различни музички целини (мотиви, фрази, реченици, период, 2-делна и 3-делна форма) со примена на нотни вредности**	**Активности** -Свирење мотиви, фрази, реченици, период, 2-делна и 3-делна форма на детски музички инструменти по слух	**Ученикот/ученичката**: 2.1. свири/пее мотиви и фрази во одреден ритам и интонација по слух

	- свири/пее вежби со различни музички целини со придружба на детски ритмички инструменти; - свири/пее ритмички и мелодиски вежби со нотни вредности и паузи: цела, половина, половина со точка, четвртина, осмина, четвртина со точка-осмина и знаците на продолжување на нотната вредност во 2/4, 3/4, 4/4 такт и нерамноделен 5/8 такт	**до четвртина со точка – осмина во рамноделните и нерамноделниот 5/8 такт**	и ноти. -Пеење мотиви, фрази, реченици, период, 2-делна и 3-делна форма (на неутрален слог, со текст, со ноти) по слух. **-** Свирење и пеење на ритмички и мелодиски вежби со нотни вредности и паузи: цела, половина, половина со точка, четвртина, осмина, четвртина со точка-осмина и знаците на продолжување на нотната вредност во 2/4, 3/4, 4/4 такт и нерамноделен 5/8 такт. -Музички игри (прашање – одговор, ехо, дополнување и сл.). **Напомена:** Во оваа содржина акцентот се става на свирењето.	2.2. свири/пее вежби во одреден ритам и интонација по слух 2.3. свири/пее мотиви и фрази со примена на детски музички инструменти во одреден ритам и со одредени тонови од а мало до d2 (за свирење: c1 – d2) 2.4. свири/пее вежби со примена на детски музички инструменти со нотни вредности и паузи: цела, половина, половина со точка, четвртина, осмина, четвртина со точка – осмина и знаците на продолжување на нотната вредност во 2/4, 3/4, 4/4 такт и нерамноделен 5/8 такт
3.	**Ученикот/ученичката:** -користи знаење од музичката писменост за музичко изразување; - употребува ритмички и мелодиски детски инструменти за свирење на изучените интервали: квинта, секста и септима во музички примери; - пее песни со придружба на	**Музичко изразување на учениците преку изучените елементи од музичка писменост**	**Активности** -Придружба на изучените песни со ритмички и мелодиски детски инструменти. -Творење на кратки едноставни мелодии. -Пеење и свирење кратки едноставни мелодии со примена на интервалите: квинта, секста и септима со ритмички и мелодиски детски инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 4.1. свири песни на ритмички и мелодиски детски инструменти 4.2. запишува едноставни мелодии според зададените упатства со примена на знаења од музичката писменост 4.3. пее/ свири кратки едноставни

	ритмички и мелодиски детски инструменти; -решава музички ребуси, крстозбори и сл.		-Музички игри, драматизации, решавање и измислување музички ребуси, крстозбори и сл. **Напомена** Во создавањето на сопствените музички целини и решавањето музички ребуси, крстозбори и сл. може да се користи ИКТ. Наставните теми: Слушање музика, Музичка писменост и Народно творештво се интегрираат во Изведбени активности каде наставникот има можност да го приспособува/варира вкупниот број на часовите според афинитетите, способностите, интересот и потребите на учениците. **Методи:** • демонстративен; • практична работа; • дијалошки или метод на разговор; • творечка работа.	мелодии со примена на интервалите: квинта, секста и септима со ритмички и мелодиски детски инструменти 4.4. користи елементи од музичката писменост за решавање и измислување музички ребуси, крстозбори и сл.

	ТЕМА 2. СЛУШАЊЕ МУЗИКА (10 часа)			
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди на оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** -препознава по слух основни видови темпа; -споредува различни видови темпа; -користи стручни изрази за одредување различни видови темпа и промени во темпото; -воочува промени во темпото (забрзување/успорување, користење различни темпа во иста композиција).	**Темпо и видови на темпото со стручни изрази во слушаните примери** **„Бумбаров лет“** – Н. Р. Корсаков (брзо темпо) https://www.youtube.com/watch?v=oUwDx9VH8UI **„Турски марш“** – В. А. Моцарт (умерено темпо) https://www.youtube.com/watch?v=p1gGxpitLO8 **„Адаџо“** - Т. Албињони (бавно темпо) - фрагмент https://www.youtube.com/watch?v=XMbvcp480Y4 **„Чардаш“** – В. Монти (бавно - брзо) Изведба со виолина и оркестар: **https://www.youtube.com/watch?v=WTc-KoBAKts** Изведба со блок флејта и пијано: **https://www.youtube.com/watch?v=CwSWIZ6V6pY** **Поими:** - темпо - метроном - Adagio	**Активности** Објаснување на поимот темпо, видови темпо и промени во темпото со стручни изрази. Мерење на темпото со метроном. Слушање композиции и одредување на видот на темпото и промени во темпото. Именување различни видови темпа и премени во темпото со стручни изрази.	Ученикот/ученичката: 1.1. набројува видови темпа со стручни изрази 1.2. објаснува за користење на метрономот за одредување на темпото 1.3. употребува стручни изрази при одредување на темпото во слушаните композиции 1.4. разликува видови темпа со користење стручни изрази во слушаното дело

		- Moderato - Allegro		
2.	**Ученикот/ученичката:** - препознава по слух основни видови динамика; - споредува различни видови динамика; - користи стручни изрази за одредување различни видови динамика и динамички промени во слушаното дело; - воочува динамички промени на постепено зголемувуње на јачината на звукот и постепено намалување на јачината на звукот.	**Динамика** **(динамичко нијансирање)** **„Болеро“** - М. Равел (изведба по избор) **„Концерт за гудачки оркестар“ (прв став „Паладио“)** – К. Јенкинс https://www.youtube.com/watch?v=32Ag0dBGbvc **„Вечерен ѕвон“ (за пијано)** Г. Коларовски **Поими:** - пијано - форте - пијанисимо - фортисимо - мецофорте - мецопијано - крешендо - декрешендо	**Активности** Објаснување на поимот динамика. Знаци за забележување на динамиката и динамичкото нијансирање со стручни изрази. Слушање композиции и одредување на динамикото и динамичко нијансирање. Употреба на картички со симболи на динамички знаци и нивна употреба во текот на слушањето на музичка композиција. Именување со стручни изрази различни видови на динамички промени во текот на музичкото дело.	**Ученикот/ученичката:** 2.1.набројува видови на динамички знаци со стручни изрази 2.2.идентификува динамички промени при слушање музички дела 2.3.употребува стручни изрази при одредување на динамиката во слушаните композиции 2.4. разликува видови динамика и динамички нијансирања во слушаното дело користејќи ги симболите напишани на картички со стручни изрази
3.	**Ученикот/ученичката:** - препознава музички целини: мотив, фраза, музичка реченица и период; - поврзува музички целини според градба;	**Музички целини: мотив, фраза, музичка реченица и период** **„Приспивна песна“** Ј. Брамс (без рефрен) https://www.youtube.com/watch?v=xXB49Yn1RyI	**Активности** Објаснување за музички целини: мотив, фраза, музичка реченица и период. Слушање музички примери: мотив, фраза, музичка реченица и период.	**Ученикот/ученичката:** 3.1. набројува музички целини: мотив, фраза, музичка реченица и период 3.2. објаснува за музички целини: мотив, фраза, музичка реченица и

	- дели поголеми музички целини на сегменти.	**„Наполитанска песна“** (1-от период) – „Детски албум“, П. И. Чајковски https://youtu.be/m63U7tY1fNY (хорска изведба) https://www.youtube.com/watch?v=Y_Rill2Q_E0 (од 0:03, анимација) **Поими:** - мотив - фраза - музичка реченица - период	Поделба на поголема музичка целина на делови (период, музички реченици, фрази и мотиви).	период 3.3. споредува музички елементи според нивната градба 3.4. разграничува музички целини по слух
4.	**Ученикот/ученичката:** -објаснува за градбата на дводелната форма од помали музички целини; -дели дводелна форма на помали музички целини.	**Дводелна форма** **„Приспивна песна“** – Ј. Брамс (строфа - рефрен) https://www.youtube.com/watch?v=xXB49Yn1RyI **Поими:** -дводелна форма	**Активности** Објаснување за градбата на дводелна форма и шематски приказ. Слушање музички примери и одредување дел **а** и дел **б** по слух со користење на картички за прикажување. Разговор за сличностите и разликите помеѓу деловите **а** и **б** преку графички организатори.	**Ученикот/ученичката:** 4.1. набројува музички елементи во дел **а** и дел **б** 4.2. идентификува дел **а** и дел **б** во музичка композиција 4.3. споредува дел **а** со дел **б** според разлики и сличности 4.4. разграничува дел **а** од дел **б** според музички целини по слух
5.	**Ученикот/ученичката:** -објаснува за градбата на триделната форма од помали музички целини; -дели триделна форма на	**Триделна форма** **„Веселиот селанец“** – Р. Шуман: аба (изведба по избор) **„Менует во G - dur“** оп.10 бр.2:	**Активности** Објаснување за градбата на триделната форма и шематски приказ. Слушање музички примери и одредување дел **а, б** и повторување	**Ученикот/ученичката:** 5.1. набројува музички елементи во триделната форма 5.2. идентификува дел **а, б** и

	помали музички целини; -групира музички целини во триделната форма.	аба (da Capo) – Л. В. Бетовен (изведба по избор) **„Наполитанска песна“** (цела, шема абц - информативно) – „Детски албум“, П. И. Чајковски https://youtu.be/m63U7tY1fNY (хорска изведба) https://www.youtube.com/watch?v=Y_Rill2Q_E0 (анимација) **Поими:** -триделна форма	на делот **а** (**аба** како најчеста форма) по слух со користење картички за прикажување или други нагледни средства. Разговор за сличностите и разликите помеѓу деловите а, б и повтореното а преку графички организатори.	повторување на **а** во музичка композиција 5.3. споредува дел **а, б и а** според разлики и сличности 5.4. разграничува делови **а**, **б** и **а** според музички целини по слух
6.	**Ученикот/ученичката:** -разбира поим концерт како јавен настап и концерт како музичка композиција; -воочува градба на концертот; -дискутира за улогата на солистот и оркестарот во концертот; -изразува свое мислење за карактерот на слушаните дела.	**Концерт** **„Зима“** (фрагменти од сите ставови) – А. Вивалди (изведба по избор) **„Концерт бр. 1“** – финале (почетниот фрагмент: „дијалог“ солист - оркестар) П. И. Чајковски (изведба по избор) **Поими:** -концерт (како јавен настап) -концерт (како музичка композиција) -ставови	**Активности** Разговор за значењето на поимот концерт. Објаснување на градбата на концерт. Слушање на концерт. Воочување на дијалогот на соло инструментот со оркестарот.	**Ученикот/ученичката:** 6.1.препознава значење на поимот концерт како јавен настап и концерт како музичка композиција 6.2.објаснува за градбата (ставовите брзо-бавно-брзо) на концертот во слушаните дела 6.3.толкува начин на изведба на концерт (солист-оркестар) во слушаното дело 6.4.разликува ставови на слушаното дело
7.	**Ученикот/ученичката:** - набројува женски гласови;	**Поделба на гласовите** **- женски гласови** **„Приспивна“** - Тодор Скаловски	**Активности** Разговор со учениците за карактеристиките на човечките	**Ученикот/ученичката:** 7.1.препознава женски гласови во слушаните дела

	- препознава женски гласови (по слух); - разликува женски гласови според карактеристики (боја и висина).	**(сопран)**, исполнува Марија Муратовска Наумовска https://youtu.be/KHxaJUHsPYo **Diva Song** (Фрагмент од филмот „Петтиот елемент“), исполнува Инва Мула (**сопран)** https://www.youtube.com/watch?v=kXs2VAfy4ew **Арија на Керубино „Voi che sapete”** („Свадбата на Фигаро“) – В.А. Моцарт – **(мецо сопран,** изведба по избор**)** **„Нана“** - Мануел де Фаља, исполнува Милка Ефтимова (алт) **Поими:** -сопран -мецосопран -алт	гласови. Поделба на гласовите според: висина, боја. Објаснување поими. Слушање дела со женски гласови и нивно воочување.	7.2. дефинира женски гласови со стручни изрази 7.3.споредува женски гласови според карактеристиките (боја и висина) 7.4. класифицира женски гласови според нивните карактеристики по слух
8.	**Ученикот/ученичката:** - набројува машки гласови; - препознава машки гласови (по слух); - разликува машки гласови и според карактеристики (боја и висина);	**Поделба на гласовите** **- машки гласови** **„O, sole mio“,** исполнува Едуардо ди Капуа - **(тенор)** https://www.youtube.com/watch?v=qRQA9HeXcp Арија на Тореадор од операта **„Кармен“** - Ж.Бизе, исполнува Laurent Naouri **(баритон)**	**Активности** Разговор со учениците за карактеристиките на човечките гласови. Поделба на гласовите според: висина, боја. Објаснување поими.	**Ученикот/ученичката:** 8.1.препознава машки гласови во слушаните дела 8.2. дефинира машки гласови со стручни изрази 8.3.споредува машки гласови според карактеристиките (боја и висина)

		https://www.youtube.com/watch?v=e5qmSEvDEGs **Монолог од операта ,,Цар Самуил“ -** К. Македонски, исполнува Ѓорѓи Божиков **(бас)** https://www.youtube.com/watch?v=GLL6rhZslmM „**È la solita storia del pastore“ од операта „Арлезианка“ –** Ф. Чилеа, исполнува Saimir Pirgu **(тенор)** https://www.youtube.com/watch?v=cyVRJrdBRBw **Поими:** -тенор -баритон -бас	Слушање на дела со женски гласови и нивно воочување.	8.4. класифицира машки гласови според нивните карактеристики по слух
9.	**Ученикот/ученичката:** - именува видови хорови; - препознава машки, женски хор по слух; - разликува машки, женски хор според видовите на гласови; - класифицира видови хорови	**Поделба на хорови** **Женски хор, машки хор** **„Селска суита“ –** Стојан Стојков **(женски хор)** **„Хор на ловџиите“** од операта „Волшебниот стрелец“ - К. М. фон Вебер **(машки хор со оркестар,** изведба по избор**)**	**Активности** Разговор за училиштен хор. Поделба на хоровите и состав на хоровите. Разговор по слушани композиции (женски и машки хор). Воочување на гласовите во	**Ученикот/ученичката:** 9.1. набројува видови хорови (женски, машки) 9.2. објаснува за составот на хоровите - според гласовите 9.3. споредува видови хорови според составот (по слух)

	според карактерот и изведбата.	**Поими:** -женски хор -машки хор -а капела	слушаните дела и разликување видови хорови според карактерот и изведбата.	9.4. разликува видови хорови според карактерот и изведбата.
10.	**Ученикот/ученичката:** - именува гласови во мешаниот хор; - препознава мешан хор по слух; - воочува видови гласови во мешаниот хор.	**Мешан хор** -**„Македонско оро“** – Т. Скаловски https://youtu.be/gNt9ujfgKMI -**„Адиемус“** – К. Јенкис (изведба по избор) **Поим:** -мешан хор	**Активности** Разговор за мешан хор. Состав на мешан хор по гласови. Разговор по слушани композиции (мешан хор). Воочување на гласовите во слушаните дела. **Методи:** - монолошки; - дијалошки или метод на разговор (после слушаната музика следи дијалог и дискусија); - демонстративен; - практична работа.	**Ученикот/ученичката:** 10.1. набројува гласови во мешаниот хор 10.2. објаснува за составот на мешаниот хор 10.3. разликува машки и женски гласови во мешан хор 10.4. споредува мешан хор со другите хорови

ТЕМА 3. МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ (10 часа)				
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** - препознава скала a-moll хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи; - објаснува скала a-moll хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи; - гради скала a-moll хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи; - разликува a-moll природен, хармонски и мелодиски вид.	**Скала a-moll хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи (имињата на тоновите – солмизација и абецеда, стапало, степен – цел и полустепен, тетракорд, се запишува од а мало до а1)**	**Активности** Повторување на скалата a-moll и дефинирање на поимот „природен вид“. Слушање, пишување, пеење, свирење и препознавање на скалата a-moll хармонски вид со нејзините елементи (имињата на тоновите - солмизација и абецеда, стапало, степен - цел, полустепен и степен и пол, тетракорд, се запишува од а мало до а1). Воочување на повишено 7 стапало по слух. Користење на клавијатура (инструмент или слика), визуелно препознавање на црната клавиша, објаснување на повишувалка. Иста постапка за a-moll мелодиски вид (потсетување – надолу се пее/свири природен вид и се користи разрешувалка). Споредување (визуелно и по слух) на скалата a-moll природен, хармонски и	**Ученикот/ученичката:** 1.1. именува елементи на скалата a-moll хармонски и мелодиски вид 1.2. запишува скала a-moll хармонски и мелодиски вид со нејзините елементи 1.3.демонстрира со пеење/свирење скала a-moll хармонски и мелодиски вид 1.4. споредува a-moll природен, хармонски и мелодиски вид визуелно/по слух

		Поими: - скала a-moll природен вид - скала a-moll хармонски вид - скала a-moll мелодиски вид	мелодиски вид преку: -запишување/пеење/свирење и споредување на видовите на скалата; - слушање, пеење, свирење на вежба/песна во сите видови на мол, споредување и дискусија (пример - „Драги бато“ во сите видови на мол). **Напомена:** наставникот е слободен да предвиди број на часови за изучување двата вида a-moll според потребите и можностите на учениците, додека стандардите за оценување се однесуваат за двата вида интегрирано.	
2.	**Ученикот/ученичката:** - препознава повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар); - разбира улога на повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар); - запишува повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар); - дискутира за улогата на повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар) во a-moll хармонски и мелодиски вид.	**Повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар)** **Поими:** - повишувалка (диез) - разрешувалка (бекар)	**Активности** Пишување и препознавање на повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар) – да се објаснат конкретните тонови (сол повишено - gis и фа повишено - fis, односно сол/g разрешено и фа/f разрешено). Препознавање и употреба на повишувалка и разрешувалка во мелодиски вежби и песни во a-moll хармонски и мелодиски вид со нотни вредности и паузи вклучително четвртина со точка во рамноделните тактови и нерамноделниот 5/8 такт.	**Ученикот/ученичката:** 2.1. идентификува повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар) визуелно 2.2. објаснува повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар) 2.3. правилно пишува повишувалка и разрешувалка на петтолиние (на линија и во празнина) 2.4.разликува повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар) при градење на видови на скалата a-moll

3.	**Ученикот/ученичката:** - препознава тонови **d2 и e2;** -објаснува за местото на тоновите **d2 и e2;** - воочува тонови на тоновите **d2 и e2** во мелодиски вежби; -користи тонови **d2 и e2** во мелодиски вежби.	**Тонови d2 и e2** **Поими:** - d2 - e2	**Активности** Пишување и препознавање на тоновите **d2 и e2** во мелодиски вежби и песни со нотни вредности и паузи вклучително четвртина со точка и знаците на продолжување на нотната вредност во рамноделните тактови и нерамноделниот 5/8 такт.	**Ученикот/ученичката:** 3.1. именува тонови **d2 и e2** на петтолиние 3.2. пишува тонови **d2** и **e2** на петтолиние 3.3. демонстрира **d2 и e2** во мелодиски вежби 3.4.пее/изговара парлато мелодиски вежби со **d2** и **e2** со нотни вредности и паузи вклучително четвртина со точка
4.	**Ученикот/ученичката:** - препознава интервали квинта, секста и септима визуелно; -објаснува за интервали квинта, секста и септима; -гради интервали квинта, секста и септима усно и писмено; -пронаоѓа интервали квинта, секста и септима во музички примери.	**Интервали: квинта, секста и септима** **(само по големина)** **Поими:** - квинта - секста - септима	**Активности** Објаснување на интервалите квинта, секста и септима. Градење на интервалите квинта, секста и септима од различни тонови нагоре и надолу. Воочување на интервалите квинта, секста и септима во нотниот текст. **Напомена:** наставникот е слободен да предвиди број на часови за изучување на интервалите според потребите и можностите на учениците, додека стандардите за оценување се однесуваат за сите интервали интегрирано.	**Ученикот/ученичката:** 4.1.именува интервали квинта, секста и септима 4.2.пишува интервали квинта, секста и септима од зададен тон 4.3. разликува интервали квинта, секста и септима од зададен тон 4.4.класифицира интервали квинта, секста и септима во мелодиски вежби

5.	**Ученикот/ученичката:** -препознава визуелно четвртина нота со точка; - објаснува за точката како знак за продолжување на нотната вредност за половина од нејзиното траење; -употребува ритам четвртина нота со точка+осмина (со нотни знаци) со тактирање во ритмички вежби.	**Четвртина нота со точка** **Поим:** - четвртина со точка	**Активности** Објаснување за четвртина нота со точка: -повзување на четвртина и осмина нота со лак или -поврзување на три осмини ноти со лак. „Музичка математика“ (собирање-одземање на нотните вредности, нивното претставување преку дропки и сл.). Изговарање ритмички вежби со ритамот четвртина нота со точка+осмина со тактирање во 2/4, 3/4, 4/4 такт. Пеење и свирење мелодиски вежби со ритамот четвртина нота со точка+осмина по слух и по ноти во 2/4, 3/4 и 4/4 такт	**Ученикот/ученичката:** 5.1. идентификува четвртина нота со точка 5.2.запишува четвртина нота со точка 5.3.воочува ритам четвртина нота со точка+осмина (со нотни знаци) во ритмички и мелодиски вежби 5.4.изведува ритам четвртина нота со точка+осмина (со нотни знаци) со тактирање во ритмички вежби

6.	**Ученикот/ученичката:** - препознава визуелно нерамноделен 5/8 такт; - одредува тактови делови (удари) со тактирање; - воочува различно траење на тактовите делови (удари); - употребува 5/8 такт во ритмички вежби по ноти.	**Нерамноделен 5/8 такт** **Поими:** - нерамноделен такт - 5/8 такт	**Активности** Препознавање на 5/8 такт по слух преку пеење и слушање мелодиски вежби и песни (ора и сл.). Воочување на тактовите делови во две комбинации: 2+3 или 3+2. Објаснување на различното траење на тактовите делови. Воочување на 5-те еднакви пулсации (преку броење, изговарање на текстот, движења - тропкања, плескања и сл.). Запишување и појаснување на 5/8 такт. Изведба на лесни ритмички и мелодиски вежби и песни во 5/8 такт по ноти. **Методи:** - монолошки; - дијалошки или метод на разговор; - демонстративен; - практична работа.	**Ученикот/ученичката:** 6.1. идентификува 5/8 такт во нотни примери 6.2. објаснува за поделбата на 5/8 такт 6.3. изведува ритмички вежби во 5/8 такт по ноти 6.4. разликува 5/8 такт во две комбинации: 2+3 или 3+2 визуелно и по слух

ТЕМА 4. НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО - Народни инструменти (6 часа)				
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди на оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** - препознава народни музички инструменти визуелно и по слух; -опишува народни инструменти според нивните карактеристики; -објаснува за групите на народните музички инструменти.	**Народни музички инструменти – општи карактеристики** **Поделбата на народните инструменти на македонскиот народ и народите кои живеат во нашата земја (заеднички и специфични за одредени народи кои живеат во нашата држава):** -детски традиционални инструменти од минатото (чкртало, клепало, писки од жито, писки од врба, ќемане од пченка, тороле, ѕвонци и др.) - жичени инструменти - дувачки инструменти - ударни инструменти **Поими:** - детски инструменти од минатото -народни инструменти -жичени инструменти - дувачки инструменти - ударни инструменти	**Активности** Објаснување на општите карактеристики на народните инструменти. Запознавање со начинот на добивање тон. Слушање звучни примери. Дискусија за бојата на звукот на инструментите. Одредување на групите инструменти (според начинот на добивање на тонот) – со графички организатори. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за народните инструменти (вклучително ЦД – Дигитални содржини).	**Ученикот/ученичката:** 1.1.набројува народни инструменти 1.2. дефинира групи на народните инструменти според начинот на добивање на тонот 1.3.класифицира народни инструменти од различни групи 1.4.разликува по слух народни инструменти од различни групи

2.	**Ученикот/ученичката:** -препознава детски традиционални инструменти од минатото визуелно; -опишува детски инструменти од минатото според формата, етничкото потекло; -објаснува за начинот на добивање тон кај детските традиционални инструменти од минатото; -бара податоци за детски инструменти од минатото.	**Детски традиционални инструменти од минатото (чкртало, клепало, писки од жито, писки од врба, ќемане од пченка, тороле, ѕвонци и др.)** **Поими:** - детски традиционални инструменти од минатото -чкртало - клепало - писки од жито - писки од врба - ќемане од пченка - тороле - ѕвонци	**Активности** Објаснување за основните карактеристики на детските инструменти од минатото. Аудио-визуелна презентација (кратки видеа) за секој инструмент. Дискусија за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Изработка на табела со поими за групата на детски инструменти од минатото и вметнување на општите карактеристики. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање звук. Воочување на сличностите и разликите помеѓу инструментите на сите народи кои живеат во нашата земја. Музицирање на достапните детски инструменти од минатото.	**Ученикот/ученичката:** 2.1. набројува детски инструменти од минатото 2.2.дефинира општи карактеристики на детските традиционални инструменти од минатото (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење и сл.) 2.3.класифицира детски традиционални инструменти од минатото според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло 2.4.разликува детски традиционални инструменти од минатото според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло

3.	**Ученикот/ученичката:** -препознава жичените народни инструменти визуелно и по слух; -опишува жичени народни инструменти според формата, етничкото потекло; -објаснува за начинот на добивање тон кај жичените инструменти.	**Жичени народни инструменти:** **- тамбура** **- кемане** **- ут** **- канон** - **чифтелија /qiftelia** - **лаута /lahuta** **- ѓурасаз** **Поими**: - жичени народни инструменти - тамбура - кемане - ут - канон - чифтелија/qiftelia - лаута /lahuta - ѓурасаз	**Активности** Објаснување за основните карактеристики на жичените народни инструменти. Аудио-визуелна презентација (кратки видеа и ЦД – Дигитални содржини). Дискусија за формата и начинот на свирење. Графички организатори за групата на жичени инструменти. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање звук. Воочување на сличностите и разликите помеѓу инструментите на сите народи кои живеат во нашата земја. Разговор за познати инструменталисти на народни инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 3.1.набројува народни жичени инструменти 3.2.дефинира општи карактеристики на народните жичени инструменти (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење и сл.) 3.3. класифицира жичени народни инструменти според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло 3.4.разликува по слух жичени народни инструменти според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло

4.	**Ученикот/ученичката:** -препознава дувачки народни инструменти визуелно и по слух; -опишува дувачки народни инструменти според формата, етничкото потекло; -објаснува за начинот на добивање тон кај дувачките инструменти.	**Дувачки народни инструменти:** - **гајда** - **зурла** **- кавал** **- шупелка** **- дудук** **- двојанка** **Поими**: - дувачки народни инструменти - гајда - зурла - кавал - шупелка - дудук - двојанка	**Активности** Објаснување за основните карактеристики на дувачките народни инструменти. Аудио-визуелна презенација (кратки видеа и ЦД со дигитални содржини). Дискусија за формата и начинот на свирење. Графички организатори за групата на дувачки инструменти. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање звук. Воочување на сличностите и разликите помеѓу инструментите на сите народи кои живеат во нашата земја. Разговор за познати инструменталисти на народни инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 4.1 набројува дувачки инструменти 4.2. дефинира општи карактеристики на народните дувачки инструменти (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење и сл.) 4.3. класифицира визуелно дувачки народни инструменти според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло 4.4. разликува по слух дувачки народни инструменти според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло
5.	**Ученикот/ученичката:** -препознава ударни народни инструменти визуелно и по слух; -опишува ударни народни	**Ударни народни инструменти** **- тапан** **- тарабука** **- дајре**	**Активности** Објаснување за основните карактеристики на ударните народни инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 5.1 набројува ударни инструменти 5.2. дефинира општи карактеристики на народните

	инструменти според формата, етничкото потекло; -објаснува за начинот на добивање тон кај ударните инструменти.	 **Поими:** - тапан - тарабука - дајре	Аудио-визуелна презенација (кратки видеа и ЦД со дигитални содржини). Дискусија за формата и начинот на свирење. Графички организатори за групата на ударните инструменти. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање звук. Воочување на сличностите и разликите помеѓу инструментите на сите народи кои живеат во нашата земја. Разговор за познати инструменталисти на народни инструменти. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за ударните народни инструменти. **Методи:** ▪ монолошки; ▪ дијалошки или метод на разговор; ▪ демонстративен; ▪ практична работа со примена на ИКТ .	ударни инструменти (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење и сл.) 5.3. класифицира визуелно ударни народни инструменти според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло 5.4. разликува по слух ударни народни инструменти според формата, начинот на добивање звук и етничкото потекло

ПРИЛОГ

ЛИСТА ЗА ПЕЕЊЕ ПЕСНИ ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ

Ред. број	ПЕСНИ ПО СЛУХ	ПЕСНИ ПО НОТИ
	МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	
1.	**„Татковино“** муз. П. Вељановска	**„Медо и мед“ - Керубини (канон)**
2.	**„Денес насадив дрво“** муз. Д. Миркоски	**„Свирам весело“** (a-moll харм.) муз. З. Атанасов
3.	**„Детска желба“** муз.Ф.Сапунџиева	**„Снешко“** муз. М. Лозановски
	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ	
1.	1.**„Море три години“** (кавал и тамбура) https://www.youtube.com/watch?v=4r0BLqBantM&list=PL02xWMjHxrvtHU-QGMwF02YCEXLrYkNb3	
2.	**2.„Мераклиско оро“** – шупелка https://www.youtube.com/watch?v=AsI4Llowhlg	
3	**3.„Пиринско оро“-** Оркестар на народни инструменти https://www.youtube.com/watch?v=E6V1ke9wmmg	
4.	**4.Изработка на народни инструменти (документарен филм)** https://www.youtube.com/watch?v=YyAET-kJ1FY	
	АЛБАНСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Luaj me diellin“/„Играм со сонцето“-**Remzi Nusi	**„Një lule”harmonik qytetare/„Едно цвеќе“ -** градска (хармонски вид на мол)
2.	**„Gomari i xha Fezës“ /„Магарето на чичо Фејзо“ – A. Ymeri /** А. Имери	**„O ti det”- qytetare shkodrane/„Ти, море“ -** градска
	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ	
1.	**„Surle dhe tupan dy femijë“/„Зурла и тапан две дечиња“** **https://www.youtube.com/watch?v=gIV43mW6nf8**	
2.	**„Valle me sharki“/„Оро со шаркија“** **https://www.youtube.com/watch?v=4CfjtQCUNPs**	
3.	**Melodi instrumentale me cifteli/Инструментална мелодија со чифтелија** **https://www.youtube.com/watch?v=45CwRE9l71A**	
4.	**„Moj Kala“ (The Castle) – „Тврдина“, Adnan Aliu & Emin Xhaferi** https://www.youtube.com/watch?v=EjFJT2G_XPI	

5.	**„Oda me tavan“ fyell, gajde, daulle/„Соба со таван“, trio Adnan Aliu & Emin Xhaferi** https://www.youtube.com/watch?v=0ab-eilYgyc	
	ТУРСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Üç Elma“/ „Три јаболки“**	**„Sağlık Öğütleri“/„ Пораки за здрав живот“**
2.	**„Mektup“ / „Писмо“**	**„Notalar Dansı“/ „Танц на ноти“**
3.	**„23 Nisan“/„23 Април“ (Ден на децата)**	
	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ	
1.	**,,Ada Sahilleri’’/„На брег на островот“,** исполнува Hüseyin Bitmez/Хусејин Битмез (канун и уд) https://www.youtube.com/watch?v=TXEMKqqufRw	
2.	**,,Bağlama Selpe’’/„Саз Селпе“** ,исполнува Arif Sağ/Ариф Саг (Саз) https://www.youtube.com/watch?v=cw5UzAcxTm0	
3.	**,,Uyan ey gözlerim’’/ „Мојте очи разбудете се“** – Ali Ufki Bey/Али Уфки Беј, исполнува Eyüp Hamiş & Cihat Akyıldız (неј и класична гитара) https://www.youtube.com/watch?v=6jNETh53Hq8&list=PLFC9B714E4D166957	
4.	**„Kemençe performans“ / „Перформанс Кеменче“ -** Mark Eliyahu/Марк Елијаху, исполнува Ekin Uzunlar/ Екин Узунлар (кеменче) https://www.youtube.com/watch?v=ddfm8sD-T54&list=RDddfm8sD-T54&start_radio=1#t=7	
5.	**,,Bülbülüm Altın Kafeste“ /„Славејче во златен кафез“**,исполнува Süleyman Yardım/Сулејман Јард’м (неј и танбур) https://www.youtube.com/watch?v=cJ1w-ENR4-w	
6.	**„Darbuka performans“/„Соло перформанс“**,исполнува Burhan Öcal/Бурхан Оџал (дарбука) https://www.youtube.com/watch?v=6z1wE1rFL-s	
	РОМСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**,,Пиравел о Миле‘‘/„Носи Миле“**	**„Џелем, Џелем“**
2.	**,,Верка Кулугерка‘‘**	**„Лоли Пабај“/„Црвено јаболко“**
	СРПСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Увек нек буде сунца“**/,,Увек нек буде сунца ‘’ - А. Островски	**„Успаванка“/**„Приспивна“ - народна (a-moll хармонски вид)
2.	**„Музици“/**,,На музиката’’- Ф. Шуберт	**„Поведи оро Бојано**“/,,Поведи го орото Бојано’’- народна (a-moll хармонски вид)

	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ	
1.	**„Зајди, Зајди“ - фрула** - Бора Дугић (начин на свирење фрула) https://www.youtube.com/watch?v=4NcQE3ibCbw	
2.	**,,Српска свита“** - Бора Дугић https://www.youtube.com/watch?v=AGKIn6R0-v8	
3	**Српски народни инструменти** https://www.youtube.com/watch?v=JYKLSdvp6ag	
4.	**„Гоч“** https://www.youtube.com/watch?v=ny2pE5_9Vng	
	ВЛАШКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„O, lai gine, gione aleptu“** /„Море момче убаво“	**„Un yis bun“/**„Еден убав ден“
	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ	
1.	Влашки древени инструменти - документарен филм - https://youtube/8tQQfahPyPyPk	
2.	Влашка мелодија кавали https://www.youtube.com/watch?v=UWZa73yQ8dk	
	БОСАНСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Haj, ja zagrizoh šareniku jabuku“**	**„Gazin grade“**
2.	**„Ђela Fato, ȡela zlato“ (муз. народна, текст Osman Ђikić)**	По избор на наставникот
	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ	
1.	Svirac i pjevac uz saz Hasim Muharemovic (изведба по избор)	

ЛИСТА НА ДЕЛА ЗА СЛУШАЊЕ ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ

	ВОКАЛНА МУЗИКА
1.	**СОПРАН**
	-„Аве Марија“ - Ф.Шуберт https://www.youtube.com/watch?v=j8KL63r9Zcw -**„Кралица на ноќта“ од операта „Волшебната флејта“** - В. А. Моцарт https://www.youtube.com/watch?v=YuBeBjqKSGQ **-„Casta Diva“опера „Норма“ -** В. Белини, исполнува Leyla Gencer/Лејла Генџер (сопран) https://www.youtube.com/watch?v=CehPrNuwmUA **-„Un bel dí vedremo“ од операта „Мадам Батерфлај“** - Џ. Пучини, исполнува Ермонела Јахо https://www.youtube.com/watch?v=CTT5FlTvz4A -**„Есеј за дожд“** за глас и пијано – Т. Зографски, текст М. Матевски, исполнуваат М. Муратовска (сопран) и Ј. Каровски (пијано) https://www.youtube.com/watch?v=VtEVq30i1gc **-„Песни за љубовта и смртта“** - Т. Прокопиев, обр. С. Тошевски (сопран, флејта и гудачки оркестар) https://www.youtube.com/watch?v=z7EbS7o9aq8 **- „Марика мома убава“** - Т. Зографски https://www.youtube.com/watch?v=Id8JL-vHd3g **- „Најлепше оперске арие“** Р. Бакочевић (сопран) https://www.youtube.com/watch?v=rjbmiKo8pMY
2.	**МЕЦОСОПРАН**
	-**„Хабанера**“- Ж.Бизе, исполнува Ангела Георгиу https://www.youtube.com/watch?v=tSsNFPk2vNA **-,,Karahisar Kalesi’’**/,,Замокот Карахисар’’-анонимно/anonim, исполнува Serap Çiftçi/Серап Чифтчи (мецосопран) https://www.youtube.com/watch?v=Hw5OYZufDwA -**„Хабанера“** од операта Кармен - Ж. Бизе, исполнува Јадранка Јовановић (мецосопран) https://www.youtube.com/watch?v=V2_ySGKy-RM - **Арија „Како да живеам без Евридика“** – К. В. Глук, исполнува Мерилин Хорн https://www.youtube.com/watch?v=0bUAM0ER-Dw
3.	**АЛТ**
	-Арија на Олга од операта ,,Евгениј Онегин“ - П. И. Чајковски, исполнува Татјана Макарчук https://www.youtube.com/watch?v=8SUjuReHTIl

	-„Цветови“ - Б. Цанев, исполнува Милка Ефтимова https://www.youtube.com/watch?v=7hwaMafwE2A&t=80s **-Арија на Риналдо од операта „Риналдо“** Г. Ф. Хендл, исполнува Милка Ефтимова
4.	**ТЕНОР**
	-„Caro mio ben“/„Драги мои“ – Џ. Џордани, исполнува Лучијано Павароти https://www.youtube.com/watch?v=iQ_xRL3uxTA **-„Nessun dorma“/„Никој не спие“ од операта „Турандот“ -** Џ. Пучини, исполнува Лучијано Павароти https://www.youtube.com/watch?v=rTFUM4Uh_6Y **-„Враќање во Соренто’’** - Е.Куртис , исполнуваат: Лучијано Павароти, Хосе Карерас, Пласидо Доминго https://www.youtube.com/watch?v=eTaIWrfX6uw v=mRUQ8ZOIMjM **-Арија на Родолфо од операта „Боеми“ -** Џ. Пучини**,** исполнува Рам Лахај-тенор https://www.youtube.com/watch?v=60JpvcZKLX4 **-„Винска песна“ од операта „Травијата –** Џ. Верди, исполнуваат Saimir Pirgu**/**Саимир Пиргу (тенор), Venera Gimadieva/Венера Гимадиева (сопран) https://www.youtube.com/watch?v=ubZeTlYhxUg- **„Nazende Sevgilim’’/,,Разгалена љубов’’**–Azeri Bekirof/Азери Бекироф, исполнува Bülent Bezdüz/Булент Бездуз (тенор) https://www.youtube.com/watch?v=NydG6TxrZqo **- „Крај езерото’’–** С. Голабовски, исполнува Благоја Николовски https://www.youtube.com/watch?v=VOk2ZuwtF-A **-„Галебе мој ’’**– Т. Прокопиев, исполнува Благоја Николовски https://www.youtube.com/watch?v=zYXw-MEVys8 **- „Суита Македонија“** – исполнува Благој Нацоски https://www.youtube.com/watch?v=7UfKqAbbdGM **-„Италијански канцони“**, исполнува Mustafa Imeri/ Мустафа Имери, Mi mancherai Luse Bacalov https://www.youtube.com/watch?v=lzw72GhCFAQ **-„Poqari“/„Грнчар“**, исполнува Selami Kolonja/ Селами Колоња https://www.youtube.com/watch?v=3N2KZ4v-3pw **-„Te verdhat kacurrela“/„Девојка со виткана сина коса“**, исполнува Bashkim Pacuku/ Башким Пачуку https://www.youtube.com/watch?v=mRUQ8ZOIMjM
5.	**БАРИТОН**
	-**Арија на Фигаро од операта „Свадбата на Фигаро“ -** В.А.Моцарт, исполнува Давид Бижиќ https://www.youtube.com/watch?v=-4CAgA8rYGQ **-„Те деум’’** од операта „Тоска“ – Џ. Пучини, исполнува Дмитриј Хворостовски https://www.youtube.com/watch?v=uAa6gZGR9kM **-Аријата на Папагено од операта ,,Волшебната флејта“ -** В. А. Моцарт, исполнува Ронан Колет **https://www.youtube.com/watch?v=5tcWlUC1UGY** - **„Тореадор“** (баритон) **од операта „Кармен“** - Ж. Бизе, исполнува Дмитриј Хворостовски https://www.youtube.com/watch?v=-snRz5L3Ups

	- **„Masal“/„Приказна“** - A. A. Saygun, Sedat Öztoprak/А. Сајгун, исполнува Седат Озтопрак https://www.youtube.com/watch?v=VcVGBO65Sts -**,,Кажи, кажи либе Стано’’**- Ж. Глишиќ /Иван Наумовски (баритон), Наде Талевска (сопран) https://www.youtube.com/watch?v=TAa1PvIUQi4 **-„O ju male“ –** Ç. Zadeja, Sokol Hidersha (baritone) /„Еј планини“ - Ч. Задеја, исполнува Сокол Хидерша https://www.youtube.com/watch?v=Hfd5JR7gwTM –bariton **-„Hej, ju male"-**Ç. Zadeja, Gëzim Myshketa (bariton)/„Еј Планини“ - Ч. Задеја, исполнува Г‘зим Мушкета https://www.youtube.com/watch?v=I6d5lJ7_eHU - „Сефардска романса“ – исполнуваат Ернес Ибраимовски и камерен хор „Франце Прешерн“, диригент Томислав Шопов
6.	**БАС**
	-**„Ла калуниа“** од операта Севилскиот берберин – Џ. Росини, исполнува Живан Сарамандиђ (бас) https://www.youtube.com/watch?v=1Fn1ShGeFmM **-Арија за бас К.612** – В.А. Моцарт, исполнува Томас Квастхоф (бас-баритон) https://www.youtube.com/watch?v=_p6QK2OhUnc **-„Молитва“ -** Т. Скаловски, исполнува Ѓорѓи Божиков (бас) https://www.youtube.com/watch?v=ypJInV6Xyf0 - **„Per ty atdhe“/„За тебе, земјо“** – A. Mula, Sokol Tomorri (bas)/ А. Мула, исполнува Сокол Томори https://www.youtube.com/watch?v=xWk4qyo-KWw&feature=youtu.be

	ХОРОВИ
	ЖЕНСКИ ХОР
	-**„Ave verum corpus“**- Ф. Пуланк https://www.youtube.com/watch?v=sMs_zFDtr3I **,,O sapientia’’/„Мудрост“**– Т. Вулц https://www.youtube.com/watch?v=91gqzFrcsJw - **„Feeling good’’**- A. Newley https://www.youtube.com/watch?v=owFg_xfbvuU **-„Ливада“** – З. Запров https://www.youtube.com/watch?v=-Wrebc4AvCA **-„Не си го продавај Кољо чифликот“** (обр. А. Лековски со џез - елементи) https://www.youtube.com/watch?v=KKWIutxAdZ4 **-„Печал“** –Т. Прокопиев https://www.youtube.com/watch?v=ZrZfpG8mwNY - **„Ah što ćemo ljubav kriti"** - Asim Horozić Cadenza KUD-a "Bulbul", Neerpelt 2016. https://www.youtube.com/watch?v=0Z_Idkjybbk -**„Bentbaša“ -** Sevdalinka**,** arr. Rešad Arnautović https://www.youtube.com/watch?v=JrQtvMP9W0c
	МАШКИ ХОР
	-„**You raise me up’’** – B. Graham https://www.youtube.com/watch?v=Www8Q659WO8 - **„Ој јаворе“,** Кирил Македонски https://www.youtube.com/watch?v=u0P7nmjnHEw **-„Лабин и Дојрана“,** Т. Прокопиев https://www.youtube.com/watch?v=J33smJpBEIY **„Mori drandofilja”/„Трендафиле мори“** – исполнува Okteti plus/Октет плус https://www.youtube.com/watch?v=zTVwV8xWXu4

	МЕШАН ХОР
	- **„Алелуја“** – Г. Ф. Хендел https://www.youtube.com/watch?v=VI6dsMeABpU -**„Македонско оро“** - Т.Скаловски https://www.youtube.com/watch?v=gNt9ujfgKMI&t=49s -**„Јовано, Јованке“,** исполнуваат Perpetuum jazzile и Марта Костурска (соло) https://www.youtube.com/watch?v=EZX4v9UW5l0 -**„Africa“**, исполнува Perpetuum jazzile https://www.youtube.com/watch?v=ATTeH6KWQZ4 -**„Shkon Djali Tërmal“/„Оди момче нагоре“ –** Ç. Zadeja –Suzana Turku/Ч. Задеја, исполнува Сузана Турку https://www.youtube.com/watch?v=4lRXZnHoV5s -**„Një lule“/„Едно цвеќе“** – Baki Jashari /Баки Јашари kori perzie https://www.youtube.com/watch?v=sK7CpjokSCU -**„Кумановка“** бр.2, Т. Прокопиев (мешан хор) https://www.youtube.com/watch?v=Z1fIB5VdfUg -**„Чајорие шукарије“** (обр. Д. Шуплевски) -**„8 Mart Dünya Kadınlar Günü“/„8 Март Светски ден на жената“** - Onno Tunç/Онно Тунч, исполнува İnönü Üniversitesi Çoksesli Korosu/Универзитетски мешан хор (мешан хор) https://www.youtube.com/watch?v=3GrignX9CHk -**„Сплет на ромски песни“** https://www.youtube.com/watch?v=sBpSnZDiT9g -**„Македонска хумореска“ -** Т. Скаловски https://www.youtube.com/watch?v=uDqZh5gXIFk -**„Бисера“** - С. Тошевски https://www.youtube.com/watch?v=r8X0VaqmZR4 -**„VLASKA HIMNA“** https://www.youtube.com/watch?v=TGRAXlWSPFc
	СОЛО ПЕСНА
	„Серенада“ – Ф. Шуберт https://www.youtube.com/watch?v=EjjXgkXX5ZY **„Шарпланинска приспивна“**- Т. Скаловски https://www.youtube.com/watch?v=KHxaJUHsPYo

1.	**ИНСТРУМЕНТАЛНА МУЗИКА**
	-Концерт за виолина и оркестар во Е-дур - Ј. С. Бах https://www.youtube.com/watch?v=ascdQJ6HGpc&t=425s **-„Зима“** – А. Вивалди https://www.youtube.com/watch?v=TZCfydWF48c **-„Валс на цвеќињата“** – П. И**.** Чајковски (еко содржини) https://www.youtube.com/watch?v=QxHkLdQy5f0 **-„Бранденбуршки концерт бр.1“** – Ј. С. Бах https://www.youtube.com/watch?v=hbQORqkStpk **-Прелудиум бр.1** – С. Рахмањинов (темпо бавно-брзо) https://www.youtube.com/watch?v=YOx710drHnw **- „Интермецо“ од операта „Кавалерија рустикана“** - П. Маскањи https://www.youtube.com/watch?v=K8YXU0ZuE_k&index=31&list=RDVf42IP__ipw **-„В’лтава“** - Б. Сметана https://www.youtube.com/watch?v=uI8iTETiSqU **-„Унгарски танци“ -** Ј. Брамс https://www.youtube.com/watch?v=3X9LvC9WkkQ **-„Словенски танци“ -** А. Дворжак https://www.youtube.com/watch?v=1VZD_GzPRv4 **-„Прелудиум и Пајдушко“** - Ж. Глишиќ, исполнува Симон Трпчески https://www.youtube.com/watch?v=-Clf6bvFxHM **- „Сам – Езгија“** (оригинал за флејта и обработка за кавал) - Г. Коларовски - „**Рапсодија за Скопје“** - А. Џамбазов, исполнуваат Дино Имери (пијано) и Мак. филхармонија https://www.youtube.com/watch?v=B1KUKOECo4k **-„Istrumentale Hej ju male“ -** Ç. Zadeja https://www.youtube.com/watch?v=Zx9M2B0iUF0 **-„Концерт за пијано и оркестар“ -** Ф. Лумани, исполнуваат Шкелзен Бафтијари (пијано) и Мак. филхармонија **-„Albanian soul“** - Shkëlzen Dolli https://www.youtube.com/watch?v=szMa3TrhUa0 **-„Istrumentale Hej ju male“ / „Ej вие планини“–** Ç. Zadeja **-„Sa Pastirima“** (за виолина и клавир) - Avdo Smailović https://www.youtube.com/watch?v=5x7geFJhWGU

2.	ВОКАЛНО-ИНСТРУМЕНТАЛНА МУЗИКА
	-„Дует на цвеќињата” - Л. Делиб https://www.youtube.com/watch?v=Vf42IP__ipw&start_radio=1&list=RDVf42IP__ipw&t=73 **- „Баркарола“** - Ж. Офенбах https://www.youtube.com/watch?v=Hdc2zNgJIpY&list=RDVf42IP__ipw&index=2 **-„Lascia Chio pianga“** - Г. Ф. Хендел https://www.youtube.com/watch?v=Yw1A5TQVwvQ&index=14&list=RDVf42IP__ipw **-„Глорија“** – А. Вивалди (брзо темпо) https://www.youtube.com/watch?v=RMHguvZPcqQ **-„Stabat mater dolorosa“** - Џ. Б. Перголези (бавно темпо) https://www.youtube.com/watch?v=CVwne4YEN7A **-„Rritu moj Bajame“-** Ç. Zadeja, përpunoi F. Pogrmiloviq/ „Расти, мој бадем“ - Ч. Задеја, обр. Ф. Погрмиловиќ https://www.youtube.com/watch?v=R0FZrupfq8w **-,,Балтепе“** – Т. Скаловски https://www.youtube.com/watch?v=2kM833gwUPc **-„Пат“** - С. Стојков (тенор и пијано) **https://www.youtube.com/watch?v=2tx0M-hMFwY** **-„Një lule n**ë **Gostivar“/„Едно Гостиварско цвеќе“-** Bashkim Pacuku dhe Nexhmije Pagarusha/Башким Пачуку и Неџмие Пагаруша https://www.youtube.com/watch?v=6HTKjsEtWGM **-„Një Lule“,** Nexhmije Pagarusha https://www.youtube.com/watch?v=ejKMhRRNSsQ -**„Vemi o vemi“** vokalo-instrumentale grupi I perzier https://www.youtube.com/watch?v=mIvfkR6N-J4 **- ,,Gipsy Kings“** - Bamboleo https://www.youtube.com/watch?v=cqZg_w4_Y9Y

3.	НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ
	„Гајдарско оро“, исполнува Пеце Атанасовски (гајда) https://www.youtube.com/watch?v=elriz1OZleA **„Македонија“,** исполнува Ансамбл „Стевче Стојковски“ (гајда) https://www.youtube.com/watch?v=DctHGN2LcyY **„Шарпланинска езгија“**, исполнува Миле Коларовски (кавал) https://www.youtube.com/watch?v=mnczoYhDx3I **„Кавалска езгија“** (кавал) https://www.youtube.com/watch?v=9YaOt9C-IuA **„Мераклиско оро“,** исполнува Стефче Стојковски (шупелка) https://www.youtube.com/watch?v=AsI4Llowhlg **„Велигденско оро“,** исполнува Стефче Стојковски (шупелка) https://www.youtube.com/watch?v=J7NvSbQWUdY **„Тамбура“** (тамбура) https://www.youtube.com/watch?v=Xrb61C_SDDA **„Тешкото оро“**, исполнува „Танец“ (зурли и тапани) https://www.youtube.com/watch?v=53rP5gH1YVM **„Три години стана“,** исполнува „Чалгии Мерак“ (канон и ут) https://www.youtube.com/watch?v=zvlkSCQtUXw **„Марие млада невесто“,** исполнува „Чалгии Мерак“ https://www.youtube.com/watch?v=trz_zFb5VN4 **„Старо чалгиско оро“,** исполнува „Чалгии Мерак“ https://www.youtube.com/watch?v=UncbrHqiy3E **„Казанџиско оро“** исполнува Оркестар на народни инструменти https://www.youtube.com/watch?v=ft-aLfPV9ok **Пеце Атанасовски и оркестар на народни инструменти** **https://www.youtube.com/watch?v=lykO_LLBvx4** **,,Трен“** – исполнува Бора Дугиħ (фрула) https://www.youtube.com/watch?v=lOj1rmX6nDk **,,Српска свита“ –** исполнува Бора Дугиħ (фрула) https://www.youtube.com/watch?v=AGKIn6R0-v8 **Српски народни инструменти** https://www.youtube.com/watch?v=JYKLSdvp6ag **Влашки народни инструменти во Србија**

	https://www.youtube.com/watch?v=8tQQfahPyPk **Kanun** https://www.youtube.com/watch?v=4V2PQwtNANM **Saz** https://www.youtube.com/watch?v=cw5UzAcxTm0 **Ud** https://www.youtube.com/watch?v=pltnqPzPQIE **Kemençe** https://www.youtube.com/watch?v=Gi_HRKxASgE **Darbuka** https://www.youtube.com/watch?v=6z1wE1rFL-s **„Instrumentale me Çifteli“-** Doruntina Rexhepi https://www.youtube.com/watch?v=TMUzyB9jzro „**Këng me Lahut“-** Ajshe Muriqi https://www.youtube.com/watch?v=0Nf04NHxi6w **„Melodi Instrumentale“/„Инструментална мелодија“-** Qifteli, Sharki, Kavall, Fyell, Def/чифтелија, шаркија, кавал, фрула и деф (дајре) https://www.youtube.com/watch?v=yDjSD6j_Mjo **„Instrumentale“-** fyell dhe cifteli/**„Инструментална“-** фрула и чифтелија https://www.youtube.com/watch?v=B2z8fXCHdoM **„Instrumentale me Çifteli“/**инструментална со чифтелија - Doruntina Rexhepi /Доруntина Реџепи https://www.youtube.com/watch?v=TMUzyB9jzro „**Këng me Lahut“/„Песна со лахута“ -** Ajshe Muriqi /Ајше Муриќи https://www.youtube.com/watch?v=0Nf04NHxi6w)
4.	**ИНСТРУМЕНТИ ВО СВЕТОТ**
	Инструменти во светот Африка (ударни инструменти) https://www.youtube.com/watch?v=Ba3zSwN1__U Индија (ситар) https://www.youtube.com/watch?v=zVqvd6mhat8 Америка (бенџо) https://www.youtube.com/watch?v=GXcRI0BdioE&list=PLjYWL9V9dSDzXcrEj5MBZ7ojJ3pilOiXv Русија (балалајка) https://www.youtube.com/watch?v=qn06W-iBfkQ Швајцарија (алпски рог) https://www.youtube.com/watch?v=lMr492aUST0 Украина (бандура) https://www.youtube.com/watch?v=oBlSAGC4tWU&index=4&list=RD1qODoFJEZBY Кина (пипа, зенг, руан,јанкин)

	https://www.youtube.com/watch?v=B-Y4ncLy9LA Бразил (беримбау) https://www.youtube.com/watch?v=fEjUMggIcok Грција (бузуки) https://www.youtube.com/watch?v=zx-a_17OVc4

ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ	Наставните содржини по предметот музичко образование во VII одделение на деветгодишното основно образование овозможуваат интегрирано внатрешно планирање помеѓу наставните теми, како и надворешно планирање со други наставни предмети. Наставната тема „Изведбени активности“ се состои од пеење, свирење на детски музички инструменти и музичко изразување и творење внатрешно интегрирани меѓу себе. Со тоа се овозможува многу полесно изведување и реализирање на предвидените наставни содржини. Во прилог на програмата е дадена листа на песни (по слух и ноти) од кои наставникот прави избор за да ги реализира во текот на годината. Наставникот избира песни на јазикот на кој ја реализира наставата. Во втората наставна тема „Слушање музика“ посочени се музички дела од различни автори, земји, епохи и стилови (види Прилог кон програмата) од кои наставникот може да прави избор според интересот и потребите на учениците. Третата наставна тема ги продлабочува знаењата од претходните одделенија и воведува нови содржини од областа на музичката писменост. Четвртата тема ги запознава учениците со народните инструменти на македонскиот народ и народите кои живеат во нашата држава. Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет музичко образование треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднувањето на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната програма. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес. Планирањето на наставата по музичко образование треба да биде во координација со наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите теми. При реализацијата на наставната програма по музичко образование наставникот треба да го наградува ученикот со мотивирачки зборови, бидејќи се работи за наставен предмет каде ученикот треба да поседува и талент.
Оценување на постигањата на учениците	**ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ** На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, а во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: дијагностички тестови и усни прашања. Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

	ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ Во текот на наставата по музичко образование во **седмо одделение** се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на повеќе методи за оценување: • разговори наставник/ученик; • усни презентации; • домашни работи; • собирање детски изработки, творби, искази и сл. од учениците; • детските изработки, творби, искази и сл. треба во текот на целата година да им се достапни на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата; • селектираните изработки, творби, искази и сл. се пренесуваат во наредното, повисоко одделение. **СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ** Врз основа на формативното оценување се формираат сумативни бројчани оценки. Во текот на учебната година учениците се оценуваат најмалку со две оценки во текот на едно полугодие, а се утврдуваат со полугодишни и годишни оценки. Оценувањето на постигањата на учениците ќе биде со бројчана оценка (од 1 до 5). НАПОМЕНА: Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа. При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава на индивидуалниот пристап во постигањата на секој ученик. Континуирано ги следи, проценува и оценува активностите, креативноста на ученикот и имплементацијата на неговите знаења, однесувањето на ученикот и постигнатите резултати во областа на знаењата и умеењата и позитивните промени во карактерот на личноста на ученикот. За проверка на резултатите од учењето ќе се користат усни и писмени проверувања, наставни листови (проверка на тема) и други средства, постапки и методи, пр. инструменти за вреднување (чек листи, дескриптивна скала, аналитичка и др.), повратна информација (усна и писмена) и сл.
Материјално-технички и просторни услови	За постигање на целите на наставата по музичко образование неопходна е стручно осмислена и планирана примена на различни наставни средства, како и опремен музички кабинет со следните наставни средства: музички систем, телевизор, ДВД, компјутер со соодветни програмски пакети со музички програми, Smart – табла, фонотека (збирка на аудио-видео ЦД), детски музички инструменти и др. За успешна и целосна

	реализација на наставната програма потребно е да се организираат и активности кои го менуваат местото на реализацијата на часот/часовите (институции на културата и други институции) каде учениците ќе посетуваат настани: концерт, опера, балет и други музички настани. Пример: посета на Македонската филхармонија, Македонската опера и балет, Националната установа Ансамбл за народни игри и песни „Танец“, културно-уметнички друштва и други културни установи.
Литература и други извори	**За реализација на наставната програма неоходни се:** • учебник одобрен од министер за образование и наука; • музички лексикони; • музички енциклопедии; • збирка на вокално-инструментални композиции или поединечни партитури; • збирка на народни песни и ора; • друг вид литература која е од значење за реализација на програмата; • Интернет, музички софтвери.

НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по предметот *музичко образование* може да ја изведува лице кое завршило:
- студии по музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија, VII/1 или 240 ЕКТС;
- студии по музичка уметност, други оддели, VII/1 или 240 ЕКТС, и со стекната педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирана високообразовна установа.

ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 1.9.2019 година

ПОТПИС И ДАТУМ НА УТВРДУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **музичко образование** за VII (седмо) одделение на деветгодишното основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

12-5387/1
10.5.2019 година

МИНИСТЕР,

____

Dr. Arbër Ademi

Изготвил: работна група, координатор д-р Анкица Витанова, раководител на одделение
Контролирал: Трајче Ѓорѓијевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор